

Ebossos de la primera carlinada

Dues Catalunyaes enfrontades per dos Borbons: la successora legítima Isabel II i el seu oncle i pretendent Carles Maria Isidre. El primer bàndol, el dels isabelins, defensava un règim liberal i moderat; el segon, a les mans dels carlins absolutistes i tradicionalistes, s'alçà sota el lema "Déu, Pàtria, Furs, Rei" en contra de la successió preestablerta per Ferran VII, que acabava de morir. Set anys de sang, suor i llàgrimes, entre el 1833 i el 1840, que van partir per la meitat la societat catalana i que s'expliquen en la novel·la gràfica *La guerra dels besavis* (Edicions de Ponent, 2013), del dibuixant i dissenyador de moda Lluís Juste de Nin.

Un enfrontament que no sols va dividir la societat sinó que fins i tot va aconseguir separar famílies en dos, com va passar amb la de Juste de Nin. "Al meu cosí Joaquim Nin Culell. El seu besavi era general isabelí; el meu, jurista carlí. Eren germans i només es parlaven en presència de la mare. El nostre és un país complex, no ho trobeu?", explica i reflexiona el ninotaire en la dedicatòria del llibre, tot just abans de començar el relat. I, més enllà de la successió dinàstica, és una pugna entre dos sectors de la societat i entre dos models econòmics: "un terrible i sagnant xoc entre els defensors de la tradició i els furs, i els corrents liberals, encapçalats per una burgesia cada cop més enfortida i segura d'ella mateixa".

A partir de l'aixecament carlista de Prats de Lluçanès (Osona), l'il·lustrador barceloní esbossa una crònica de la primera carlinada entorn d'una història basada en una relació amor-odi: la tendresa dels joves enamorats en contraposició a l'aversion per les batalles. Uns combats que van deixar escenes d'una brutalitat extrema. "Aquesta guerra va ser d'una crueltat que deixa en Tarantino com la Heidi", ironitza Juste de Nin. El Parlament britànic va arribar a celebrar llargues sessions per debatre i demanar explicacions al govern espanyol sobre algunes escenes monstruoses que va deixar el conflicte.

"Quan parles de la guerra civil, la gent només pensa en la de 1936, però ningú

El veterà il·lustrador Lluís Juste de Nin (Barcelona, 1945) publica 'La guerra dels besavis', novel·la gràfica que explica la primera guerra carlina.

A partir de batalles molt cruels, però també d'històries d'amor, dibuixa una crònica acurada d'una època que va tornar a partir Catalunya en dos i d'on va néixer el catalanisme polític.

L'oficial carlí Ramon Cabrera és el personatge que ha fascinat més l'autor

no es recorda que al segle XIX en vam tenir tres", denuncia. Una guerra civil, la primera carlinada, que l'autor equipara a la posterior guerra civil americana pel que fa als bàndols: "D'un costat, allà hi havia la burgesia industrial, urbana i liberal, i de l'altre, l'aristocràcia rural i esclavista; i aquí, uns anys abans, hi havia una burgesia urbana, majoritàriament barcelonina, industrial, molt crescuda i anticlerical –perquè l'Església tenia moltes terres–, i per l'altre cantó uns propietaris rurals fonamentalment tradicionalistes i ultrareligiosos".

"Arribo a la perplexitat que al final no sé de qui vaig a favor", explica

Juste de Nin, que se sent entre l'espasa i la paret (o, com fa broma, "entre l'Espanya i la paret"), i afegeix: "Perquè el nostre país ha estat format sempre per dos blocs en els quals hi ha de tot". No s'acaba de sentir còmode en cap dels dos bàndols. Sintetitza el seu posicionament amb la pregunta que es fa un dels personatges tot just abans de començar la guerra, sobre si tradició i progrés són compatibles; i es respon a si mateix dient que sí que ho són: "La tradició no té per què ser dolenta, i el progrés mai no ho és".

No obstant, Catalunya va rebre per totes dues bandes, recorda el dibuixant. Com explica al final de la guerra el capità carlí Domènec Forcadell *Pebre Roig*, Catalunya viu "entre el jacobinisme centralista dels liberals i el menyspreu de Carles V als drets històrics de Catalunya". És a partir d'aquest moment, amb la primera guerra carlina, que Juste de Nin considera que neix el catalanisme cultural, amb la Renaixença, però també el catalanisme polític.

No debades, l'obra comença amb un poema emblemàtic de Rubió i Ors publicat al *Diario de Barcelona* el 1939: "Pus, per més que li donàs / un rei son ceptre de plata / i son mantell d'escarlata / i son tron enjoiellat, / fins de ser rei deixaria / per ses trobes amoroses / i ses muntanyes frondoses / lo Gaiter del Llobregat"; i tanca amb fragments de l'"Oda a la Pàtria" (1933) de Bonaventura Carles Aribau, considerat el punt d'inici de la Renaixença catalana.

Lo Tigre del Maestrat. L'oficial carlí Ramon Cabrera i Grinyó (Tortosa, 1806), més conegut com lo Tigre del Maestrat, és un dels personatges que més ha fascinat l'autor en tots els sentits. Vestit sempre amb una boina i una capa blanques, i muntat en un cavall també blanc, feia onejar una bandera semblant a la dels pirates i batallava amb una espasa i un garrot. "Cabrera era un líder innat, va destacar com una espècie de Napoleó de la zona del Maestrat", explica Juste de Nin.

Cabrera va començar la guerra en un bàndol per sortir del seminari on l'havia posat la seva mare. Ell i el seu garrot no estaven fets per a això. Es va adonar que militarment li sortia alguna cosa de dins. Va entrar al bàndol carlí per una qüestió geogràfica, perquè vivia en una zona carlina, però segurament també el va empènyer una certa mania a la burgesia barcelonina. Era una guerriller, però més endavant es va anar bastint ideològicament a favor de la tradició i en contra de la burgesia que volia eliminar els drets dels pagesos.

El seu caràcter brut i salvatge, molt marcat per la seva biografia, li valgué el sobrenom de Tigre del Maestrat. Un dels incidents que més el va colpir, i que va determinar el seu tarannà desprietat, va ser l'afusellament de la seva mare en plena guerra, el 16 de febrer de 1836, acusada de conspirar contra el govern liberal. Tothom sabia, però, que va ser executada pel sol fet de ser la seva mare. El crim va commoure la societat tortosina pels seus excessos.

La premsa internacional se'n va fer ressò i la majoria de corts europees van condemnar els fets. El Tigre, llavors instal·lat a Vall-de-roures, va ser l'últim a assabentar-se'n. "Cabrera va patir un atac de còlera, va sortir al balcó i va prometre que la sang arribaria fins allà dalt", explica l'escriptor Andreu Carranza, autor de *L'hivern del Tigre* (Planeta, 2004). A partir d'aquell moment, lo Tigre del Maestrat va passar a ser més que temut.

Màquina del temps. La guerra dels besavis és també un relat costumista, on es descriuen personatges, ambients i costums propis d'una època i un lloc determinats: la Catalunya dels besavis. Hi podem trobar, per exemple, la família dels Sentís de Barcelona, que forma part de la burgesia de tendència

El ninotaire Juste de Nin dibuixa una acurada crònica de la primera carlinada.

moderada que no es vol posar en problemes i que, com a bons *pixapins* de l'època, manté una finca a Vilafranca del Penedès, on estiuja.

A tot això, s'hi ha de sumar un acurat detallisme en la plasmació gràfica del relat, que és un altre dels trets característics de l'obra. Els vestits, els edificis i els personatges, i també el vocabulari dels personatges, estan impregnats d'una precisió històrica que fa el relat més creïble i versemblant. I si això és possible és gràcies, segons explica l'autor, a una gran tasca de documentació prèvia.

Una sobredosi històrica en forma de documentació que ens trasllada ben bé a l'època de la carlinada. Explica Juste de Nin que dedica prop d'un any a cada llibre: tres mesos per a la documentació i nou mesos més per a la seva producció, que equipara al part d'una criatura. Aquesta feina de recerca d'informació acaba convertint l'obra en una autèntica màquina del temps que trasllada el lector fins a la Catalunya de la primera meitat del segle XIX.

Nicolás Tomás